

Jedovatí plazi

Tereza Vachutková

Typy chrupů

- Aglyfní
 - nenachází se zuby speciálně upravené k aplikování jedu, tedy zuby s rýhou na povrchu nebo s kanálkem uvnitř
 - slepáci, vinejši
- Opistodontní
 - speciální typ aglyfního chrupu
 - v zadní části horní čelisti zvětšené zuby bez rýh
 - řada druhů užovek

- Opisthoglyfní
 - zvětšené zuby s rýhou v zadní části horní čelisti
 - mnoho druhů uživek, vodnářky
- Proteroglyfní
 - krátké jedové zuby s kanálkem vpředu
 - korálovci, kobry, mamby, vodnáři, vlnožilové
- Solenoglyfní
 - dlouhé jedové zuby s kanálkem, v klidu sklopeny podél patra
 - zmije, chřestýši, zemězmije

Jedovatý had

- ? Diferencované jedové zuby + žlázy produkující jed
- schopnost produkovat toxiny + přítomnost serózních sekrečních buněk v horní čelisti (užovkovci)
- Duvernovova žláza – produkce toxinů (užovkovci)
- Pravá jedová žláza – u hadů s předními jedovými zuby
- jedovatí varani a agamy

Síla hadího jedu

- nejjedovatější hady: taipan, nějaký druh vodnáře, pakobra, černá mamba
 - experiment: smrtelná dávka LD50 pro 50 % testovaných zvířat do 24 hod od podání jedu
 1. způsob podání (břišní dutina, nitrožilní, podkožní)
 2. použité zvíře (laboratorní myši)
- Výsledek: taipan menší, vodnáři, pakobry, taipan velký, bungaři, kobry, zmije paví...jed obsahuje neurotoxiny

Síla hadího jedu

- jed primárně určen k omráčení kořisti
- potravní specialisté – nejúčinnější u lovených druhů
- Potravní „nespecialisté“ všeobecně mnohem účinnější jed
- u mláďat složení jedu odlišné než u dospělců
- jed mláďat je pro savce toxičtější než jed dospělců

Hadí jed

- **Neurotoxiny**

- působí na mozgová a míšní centra NS
- Příznaky během několika minut
- Způsobují celková malátnost, obrna svalstva, poruchy řeči, ochrnutí dých. svalstva při plném vědomí
- chřestýš brazilský, vlnožil užovkový, kobra indická

- Kardiotoxiny
 - přímý vliv na srdeční sval
 - zmije obecná
- Hemotoxiny
 - Způsobují rozpad červených krvinek a výstelky cév
 - bojga africká

Zmije obecná

- jediný jedovatý had žijící v ČR
- po uštknutí zachovat klid a zpomalit veškerou fyzickou aktivitu
- nezaškrcovat končetinu
- místo uštknutí se nerozřezává, nevysává, nevypaluje
- nepodává se káva (kofein) ani alkohol
- zjistit čas uštknutí, druh a velikost hada, počet a délku kousnutí

Použité zdroje

- Balon, Evžen K. Svědectví o vztahu s živou fosilií (1-3). Živa, 1999, r. 146, č.4, s. 176-179.
- Hadí jedy: není smrt jako smrt.
<http://zoom.iprima.cz/clanky/hadi-jedy-neni-smrt-jako-smrt>